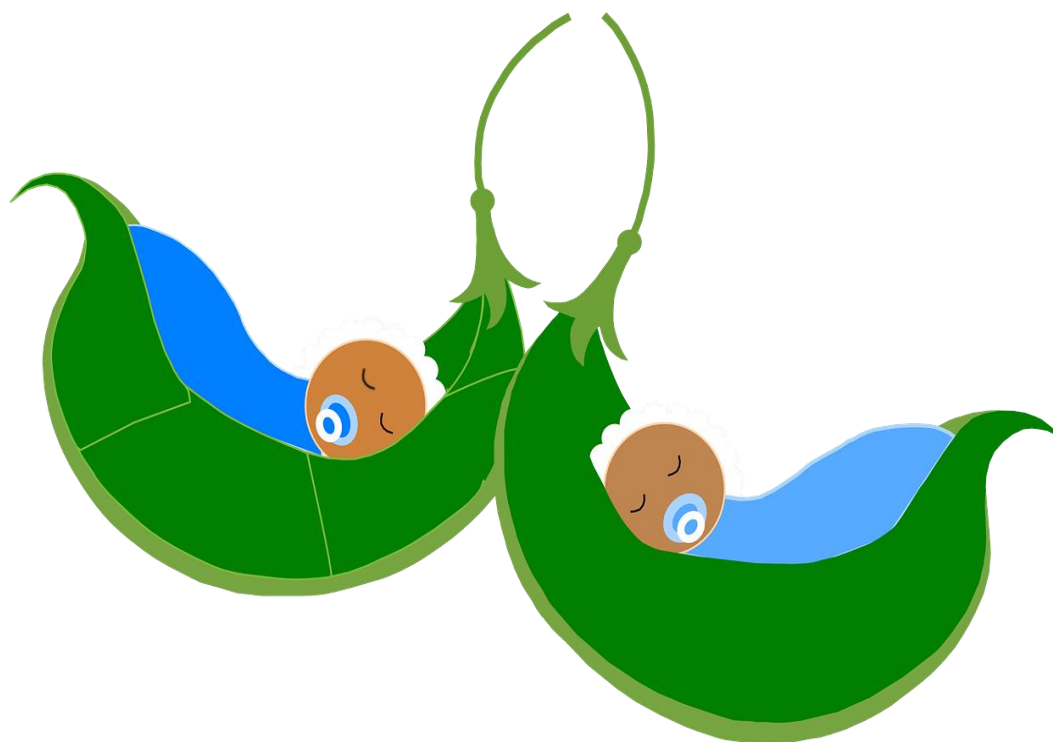

SJEKKLISTER

RETTIGHETER OG MULIGHETER

BARN MED DYSMELI 0-2 ÅR OG DERES PÅRØRENDE

NOVEMBER 2022

Hei!

Disse sjekklistene er eksempler på rettigheter det kan være naturlig å sjekke ut, og om det er behov hos barn eller familie som svarer til det rettigheten er ment å dekke.

Rettigheter kan omfatte krav til god informasjon og veiledning, men også konkrete tjenester i form av ytelser, bistand fra personer eller bruk av hjelpemidler. Alt er naturligvis ikke like aktuelt til enhver tid, men ved behov kan de enkelte sjekklistene fungere som et godt verktøy

Vi pleier å si at det er behovet som leder til rettigheten og ikke rettigheten som skaper behovet.

Dette er viktig å huske på i samtaler med barnehage og senere skole, men også helsepersonell, kommune eller NAV hvis det skal samtales rundt rettigheter og muligheter.

Derfor vil noen sjekklister dreie seg om tenkningen rundt en mulig tjeneste – samtaler, informasjon og dokumentasjon.

Vi håper at disse sjekklistene kan bidra til gode tanker rundt rettigheter og muligheter.

Med vennlig hilsen

Trond Haagensen

Sosionom, TRS kompetansesenter for sjeldne diagnoser,

Sunnaas sykehus HF.

VIKTIGE SAMTALER – DIN SJEKKLISTE

Viktige samtaler må forberedes. Det kan være avgjørende for resultatet av samtalen at du får formidlet det du ønsker på en forståelig måte. Denne sjekklisten retter seg mot ting det kan være nyttig å ha tenkt over før-, under- og etter en viktig samtale.

Hensikt:

Hensikten med en viktig samtale er ofte å oppnå noe. Det er også slik at en samtale kan være langt viktigere for noen enn for andre. Dette gir seg utslag i den enkeltes hensikt (eller mangel på hensikt). Eksempler på ulike hensikter:

- Min hensikt med samtalen er å bli forstått
- Min hensikt med samtalen er at vi skal bli enige
- Min hensikt med samtalen er at den kan føre til gode løsninger
- Min hensikt med samtaler er å bli bedre kjent med deg
- Min hensikt med samtalen er å oppklare eventuelle misforståelser
- Jeg ønsker å vinne diskusjonen
- Jeg ønsker å motarbeide og undergrave det den andre mener og står for.
- Jeg har ingen egentlig hensikt med denne samtalen. Resultatet har ingenting å si for meg.

Hva er din hensikt med samtalen? Hva vil du oppnå?

Noen kjennetegn på en viktig samtale

- Noe vesentlig står på spill.
- Det er ofte ulike meninger og oppfatninger
- Det er ofte (sterke) følelser involvert.
- Samtalepartnerne har sjelden likeverdige roller. Noen har større beslutningsmyndighet.

Har du eksempler på dette? Bruk dette som erfaring til senere samtaler.

Før en viktig samtale:

Hva slags informasjon og opplysninger vil du få frem under samtalen?

Å lytte til seg selv snakke: Hvordan skal du si det?

- Bevissthet på hva du faktisk uttrykker.
- Er budskapet tydelig og forståelig?
- Får du frem din egentlige hensikt?

- Hva slags reaksjoner kan du forvente? Klarer du å forholde deg til disse reaksjonene?
- Vil dette påvirke valg av ord eller stemme? Hva slags ord og hva slags stemme vil du bruke?

Har du noen tanker om hvordan du best kan få frem det du ønsker?

Har du eksempler på samtaler der reaksjonene ble sterke? Hvilke erfaringer har dette gitt?

Er du en god lytter?

Å lytte til seg selv lytte innebærer å være bevisst på hvordan vi lytter.

- Er vi opptatt av hva den andre mener?
- Er dette så viktig for oss at det fortjener vår fulle oppmerksomhet?
- Er vi mer opptatt av hva vi allerede har sagt eller har tenkt å si?
- Er det så ubehagelig at vi helst vil stenge det ute?
- Du er ekspert på noe, men trenger også andre eksperter.

Har du eksempler der du (og andre) hadde stort utbytte av å være en god lytter?

Eksempler på avsporing:

- «Av - og – på lytting»: Du har mange andre (viktige) ting å tenke på.
- «Forberedt på å bli avbrutt – lytting»: Mobilen ligger klar foran deg.
- «Defensiv lytting»: Du forventer at det blir bråk og forbereder deg på forsvar.
- «Lytting med fordommer»: Du liker ikke den du snakker med. Erfaring, fortid, holdninger.
- «Posisjonell lytting»: Du sitter med all makt. Hva andre sier er uviktig.
- «Ferdigment lytting»: Du har tatt et standpunkt før samtalen og kommer ikke til å endre syn
- «Allianselytting»: Du markerer tydelig at du er enig med den som snakker, beundrer stort.
- «Har hørt det før – lytting»: Forutser hva som kommer, gir rutinesvar, overhører detaljer.

- «Jeg blir provosert-lytting»: Mener at det som provoserer også er den andres hensikt.
- «Forstyrret lytting»: Bli raskt avsporet av lyder, bråk, avbrytelser.

Hvis du eller andre lytter på noen av disse måtene, blir samtalen raskt dårligere. Har du erfaring med at dette har skjedd, og hva ble i så fall resultat av den samtalen?

Hvor skal samtalen finne sted:

Hvis samtalen dreier seg om behov, vil det være en fordel at samtalen skjer der behovene er

- I hjemmet, hvis, det er snakk om behov i hjemmet
- På arbeidsplass hvis det er snakk om behov der.
- I barnehage, på skole

Noen ganger føler man at man er på bortebane, for eksempel på et offentlig kontor.

Gode forberedelser kan utligne denne ulempen.

- Gi tydelig og presis informasjon om det du er opptatt av.
- Gi uttrykk for hva du mener er viktig og hva du ønsker å oppnå med samtalen.
- La den andre få være ekspert på sitt felt.

Har du erfaring med «bortebanesamtaler»? Hva lærte du av den/dem?

Når skal samtale finne sted:

Tips: Jo viktigere samtalen er, jo mer bør du overlate til den som er viktig for deg å bestemme tidspunktet for samtalen.

- Avtal et tidspunkt hvor begge parter kan forventes å være opplagt (ikke fredag ettermiddag)
- Et tidspunkt som gjør det mulig med "overskridelser"- må sjekkes ut på forhånd.

Har du erfaring med at tidspunktet spilte en rolle for utfallet av samtalen?

Hva vil du informere om: Hva er det nødvendig for andre å vite?

- Informasjon om hva saken handler om.

- Informasjon om årsaker og kjennetegn.
- Informasjon om sammenhenger.
- Informasjon om konsekvenser.
- Informasjon om forslag til hva som kan fungere
- Informasjon om alliansepartnere (hvem har særskilt erfaring om..).

Dine egne tanker:

Hva

Hvordan

Hvor

Når

Hva kan skape trygge rammer for en viktig samtale?

- Identifikasjon. Du gjør rede for hvem du er og hvorfor du tar kontakt. Sjekker ut at du snakker med rett person.
- Handlingsrom. Gi mottaker mulighet til at det tas kontakt senere.
- Invitasjon. Ønske om en konstruktiv og løsningsorientert samtale der den andre parten blir fremstilt som en viktig ressurs og bidragsyter.
- Informasjon om fakta slik du har oppfattet det. Åpenhet for innspill.
- Positive vinklinger. Gjennom valg av ord og perspektiver.
- Forståelig språk. Utelukker bruk av stammespråk eller faguttrykk for å dominere en samtale
- Involvering. Ved å dele synspunkter og be om innspill.
- Presentasjon av hensikt: Den egentlige grunnen for samtalen.
- Gode forberedelser. Kunnskap, følelser, synet på rolle.

Har du erfaring med at noen av disse punktene har spilt en rolle for at resultatet av en utfordrende samtale ble positivt til slutt?

Beskriv erfaringer:

Dette styrker troverdigheten:

- 100 % ærlighet – si det som må sies, men med respekt for dem som hører på.
- Skaff informasjon – spør naturlig om deres mening og synspunkter.
- Rolig og fattet – vær forberedt på motstand. Hensikten er at dere skal forene synspunkter.
- Hold det du lover – avtaler, prosessledd.
- Overbringe dårlige nyheter på en konstruktiv måte (heller enn å fortie dem av frykt for reaksjoner).
- Unngå støtende eller nedbrytende kommentarer.
- Vis at du oppriktig bryr deg.
- Ikke legg deg flat for all negativ kritikk.

Har du erfaring med at troverdighet har spilt en rolle for utfallet av en samtale?

Avgrensning:

Hva er på plass og hva må løses?

Det kan være ulike oppfatninger om dimensjon:

Hvor viktig er dette?

Hvor krevende er dette?

Hvilke behov snakker vi om?

Prosess:

- Hva er avklart?
- Hva kan løses raskt?
- Hva må vi vite mer om?
- Hvem skal finne det ut – fordeling.
- Hvilke andre skal eventuelt involveres – behov for spesialkompetanse?
- Når og hvor skal vi møtes igjen?

Dine tanker om viktige samtaler:

Informasjon og kommunikasjon – din sjekkliste

Denne sjekklisten er ment som et hjelpemiddel i de tilfeller der du skal informere f. eks. NAV eller kommune om hva som er dine behov og bakgrunnen for at du vil søke om en tjeneste, tiltak, ytelse eller annen form for bistand.

Den gir deg også mulighet til å oppsummere en viktig samtale og vurdere hva som ble formidlet, og hva som ble forstått.

Den gir deg også mulighet til å sjekke opplysninger som fremkommer i ev dokumentasjon.

Dette er nyttige hjelpemidler før og etter en samtale og før du skal skrive den endelige søknaden.

Planlegg min informasjon

Type informasjon	Innhold
------------------	---------

Generell diagnoseinformasjon:

Hvilke funksjonsvansker gir meg utfordringer?

Hvilke typer aktiviteter trenger jeg bistand til?

Hva vil jeg oppnå?

Dato	Kvalitetssikring av informasjon
Sted:	
Hvilke behov beskrev jeg?	
Fikk jeg sagt det jeg ønsket å si? manglet?	Hvis nei, hva

Har jeg inntrykk av at den jeg snakket med forsto hva jeg sa?

Hvis nei, hva må jeg endre på?

Hvis ja, hvilke ord brukte jeg som fikk dem til å forstå alvoret i det jeg beskrev?

Kan disse ordene gjentas i søknaden?

Forsto jeg all informasjonen som ble gitt?

Hvis nei, hvilke spørsmål er fremdeles ubesvarte?

Er jeg nå klar over hvilke vilkår og krav som er knyttet til tiltaket?

Hvis nei, hva er stadig uklart?

Passer beskrivelsen av målgruppen for tiltaket på meg?

Hvis nei, ble det foreslått andre tiltak enn det jeg ville ha informasjon om? Hvilke?

Er det aktuelt å kontakte samme person for mer informasjon? Start med

Ja, fordi eller Nei, fordi

Hva vet jeg nå om krav til dokumentasjon?

Hvem er det aktuelt å kontakte?

Bruk eget ark dersom plassen på skjemaet ikke strekker til

Dato	Kvalitetssikring av dokumentasjon	
Oppdatert Hva slags dokumentasjon er innhentet? Når er dokumentasjonen skrevet?	Type dokumentasjon	Skrevet (årstall)
Presist (er alle spørsmål besvart?). Notér spørsmål som ikke er besvart på erklæringer eller skjemaer som fagpersoner skal fylle ut. Sjekk med den som har skrevet.		
Forståelig (ord, uttrykk, beskrivelser - er noe uklart?)		
Samsvar (er det noe her som skaper tvil om behovet?) Notér beskrivelser eller avsnitt du synes bør tas vekk eller endres.		
Bruk eget ark dersom plassen på skjemaet ikke strekker til		

Krav til dokumentasjon – din sjekkliste

En rekke tjenester, tiltak eller ytelser har vilkår som må oppfylles for å bli innvilget. Ofte er det ikke nok at den som søker forklarer situasjonen og beskriver behovene så godt som mulig. Det kreves i tillegg dokumentasjon som bekrefter situasjonen og som kan gi utfyllende opplysninger.

Noen ganger oppfylles et vilkår bare når det er særlige grunner eller vesentlig større behov som tilsier at man bør få det man søker på. God dokumentasjon er da spesielt viktig.

Legen er vanligvis den viktigste personen, men også andre fagpersoner og institusjoner kan ha stor betydning.

Denne sjekklisten gir eksempler på hva som kreves av dokumentasjon.

Når det søkes om en tjeneste anbefaler vi at det innhentes dokumentasjon i god tid, slik at opplysningene kan sjekkes opp mot det som søkeren selv skriver.

Krav til god dokumentasjon er at den er

- Oppdatert: Beskriver din situasjon slik den er i dag.
- Tydelig og presis: At den besvarer spørsmål som blir stilt i skjemaer så nøyaktig som mulig.
- Forståelig: At den ikke skrevet på «stammespråk», men slik at mottakeren ikke har problemer med å forstå hva som menes.
- Samsvar: At dokumentasjonen bekrefter det du har meldt som dine behov. At den ikke har informasjon som avviker helt fra annen informasjon. I så fall må dette forklares og begrunnes veldig godt.
- At den retter seg mot bestemte mottakere og forklarer ting som mottakeren er (eller bør være) opptatt av.

Eksempler på tjenester og krav til dokumentasjon

Eksempler på hvem som dokumenterer

Pleiepenger:

Pleiepenger skal erstatte tapt arbeidsinntekt når du har omsorg for et barn som trenger kontinuerlig tilsyn og pleie på grunn av sykdom eller skade.

Alle krav om pleiepenger ved pleie av syke barn må dokumenteres med legeerklæring. Mangler det legeerklæring, må dette innhentes før søknaden kan behandles.

Videre er det både etter § 9-16 første og tredje ledd krav om at legen må være tilknyttet spesialisthelsetjenesten.

Det er kun **sykehusleger eller leger i spesialisthelsetjenesten** som kan underskrive erklæringen. Psykologer, psykologspesialister, fysioterapeuter, sosionomer eller andre profesjoner kan ikke undertegne legeerklæringen. **Uttalelser fra andre behandlere** enn lege kan legges ved søknaden.

Rettigheter i barnehage og grunnskole: <i>«Barn under opplæringspliktig alder har rett til spesialpedagogisk hjelp dersom de har særlige behov for det. Dette gjelder uavhengig av om de går i barnehage.</i> <i>Formålet med spesialpedagogisk hjelp er å gi barn tidlig hjelp og støtte i utvikling og læring av for eksempel språklige og sosiale ferdigheter.»</i> <i>«Elever som ikke har eller som ikke kan få tilfredsstillende utbytte av det ordinære opplæringstilbudet, har rett til spesialundervisning.</i> <i>I vurderingen av hva slags opplæringstilbud som skal gis, skal det særlig legges vekt på utviklingsutsiktene til eleven.</i>	«Både barnehage/skole og foreldre kan melde behov for spesialpedagogisk hjelp. Foreldre skal undertegne før søknad om spesialpedagogisk hjelp sendes til PPT. Tilbudet om spesialpedagogisk hjelp skal så langt som mulig utformes i samarbeid med barnet og barnets foreldre, og det skal legges stor vekt på deres syn. PPT har ansvar for å utarbeide en sakkyndig vurdering av enkeltbarns behov for spesialpedagogisk hjelp.»
Tilskudd til bil i arbeid og utdanning: Du må være i arbeid eller utdanning for å kunne søke om til-skudd til bil. Målgruppen er mennesker som ikke kan bruke kollektiv transport på grunn av varig funksjonsnedsettelse. <i>«Det er ikke funksjonshemmingen eller omfanget av den som er avgjørende for om vi skal gi stønad til motorkjøretøy, men om funksjonshemmingen hindrer bruker i å benytte kollektive transportmidler.»</i> <i>«Ved innhenting av <u>legeuttalelse</u> eller uttalelse fra <u>førstelinjetjenesten</u>, bør det stilles konkrete spørsmål om disse forhold, samt be om en nærmere begrunnelse for behovet for eget motorkjøretøy. Dette gjelder opplysninger om brukerens gangdistanse, bevegelseskapasitet eller andre forhold som kan ha betydning.».</i> <i>«Ved psykiske lidelser i saker om tilskudd til bil i gruppe 1 etter Folketrygdlovens § 10-5 skal det som regel innhentes spesialisterklæring fra <u>klinisk psykolog</u> eller <u>psykiater</u>. Det bør komme fram om brukeren har gjennomført relevant behandling, og hvilke resultater behandlingen har gitt eller forventes å gi.»</i>	Lege Klinisk psykolog eller psykiater Fysioterapeut Ergoterapeut Sosionom Spesialisthelsetjeneste, som TRS
Parkeringstillatelse:	Legeerklæring utfylt av lege (Dokumentasjon på hyppige/faste timer som gjelder medisinsk eller

«Bostedskommunen gir etter søknad parkeringstillatelse for forflytningshemmede til:

a) fører av motorvogn som har særlig behov for parkeringslettelse i samband med bosted, arbeid og/eller annen aktivitet fordi vedkommende ikke kan gå eller har store vansker med å bevege seg over noen lengde,

b) passasjer som regelmessig trenger hjelp av fører utenfor motorvognen og som har særlig behov for parkeringslettelse i samband med bosted, arbeid og/eller annen aktivitet fordi vedkommende ikke kan gå eller har store vansker med å bevege seg over noen lengde.

Søknad om parkeringstillatelse skal vedlegges legeattest. Kommunen kan innhente supplerende medisinsk vurdering.»

fysikalsk behandling/trening, ev.be lege om å bekrefte hyppighet i legeerklæring.)

Andre som kan bekrefte behovet.

Arbeidsavklaringspenger:

«Når det er søkt om arbeidsavklaringspenger, skal NAV vurdere om medlemmet har sykdom, skade eller lyte, om arbeidsevnen er nedsatt med minst halvparten og om det er årsakssammenheng mellom sykdom, skade eller lyte og den nedsatte arbeidsevnen.»

«For å kunne ta stilling til om sykdomsvilkåret i § 11-5 er oppfylt, må det innhentes tilstrekkelig og oppdatert medisinsk dokumentasjon i form av for eksempel legeerklæring eller spesialisterklæring, som sier noe om medlemmets diagnose, sykdomsbilde, funksjonsevne og lignende. Den medisinske dokumentasjonen i saken kan forelegges NAVs rådgivende lege, hvis NAV vurderer at det er nødvendig.»

Brukerstyrt personlig assistanse:

«Brukerstyrt personlig assistanse er først og fremst beregnet for personer med omfattende og langvarig bistandsbehov. Det er likevel ikke satt noen nedre grense for bistandsbehovet, men det forutsettes at bistandsbehovet er så omfattende eller av en slik art at det mest hensiktsmessig kan ivaretas gjennom brukerstyrt personlig assistanse.

Bruker vil ha rett på BPA dersom kommunen vurderer behovet for personlig assistanse og avlastning for barn til minst 32 timer per uke. Brukere med et tjenestebehov på minst 25 timer per uke (men mindre enn 32 timer per uke) vil også ha rett på BPA med mindre kommunen kan dokumentere at slik organisering av tjenester vil medføre vesentlig økt kostnad for kommunen.

«Innhenter nødvendige opplysninger fra din fastlege, andre enheter i kommunen eller sykehus».

Det er ofte en fordel at fagpersoner (lege, fysioterapeut, ergoterapeut eller andre) skriver en uttalelse som bekrefter behovet for bistand. Disse uttalelsene bør beskrive funksjonsnedsettelse og på hvilken måte dette påvirker yteevnen og viser hvilke arbeidsoppgaver som er krevende eller ikke lar seg utføre lenger.

Studiefinansiering: Støtte ved nedsatt funksjonsevne:

Kan du ikke jobbe ved siden av utdanningen fordi du har nedsatt funksjonsevne, kan du få mer i støtte og støtte for en lengre periode.

Ordningene gjelder for deg som tar høyere og annen utdanning, og som har nedsatt funksjonsevne.

Det kan du få:

[Ekstra stipend på 3 922 kroner per måned](#)

[Støtte om sommeren](#)

[Støtte til forsinkelse utover ett undervisningsår](#)

«Få **legen** din eller en **annen spesialist/fagperson med særlig kjennskap til din nedsatte funksjonsevne** til å bekrefte på skjemaet at du har nedsatt funksjonsevne og ikke kan jobbe ved siden av utdanningen på grunn av nedsatt funksjonsevne»

Grunnstønad:

«Du kan ha rett til grunnstønad hvis du har nødvendige ekstrautgifter friske personer ikke har.

Med ekstrautgifter menes løpende utgifter som er kommet etter inntrådt sykdom eller skade, og som du ikke hadde tidligere. Hvis det ikke er mulig å sammenlikne med hvilke utgifter du hadde tidligere, må det sammenliknes med hvilke utgifter friske personer har til samme formål.

Ekstrautgiftene må som hovedregel være i 2-3 år» eller mer på grunn av den medisinske tilstanden. Utgifter til medisiner dekkes ikke av grunnstønad.

«Legeerklæring. Det er behandlende lege som skal kontaktes i første omgang.». Legeerklæringen bør også ta stilling til om oppgitte ekstrautgifter er nødvendige.

Spesialisterklæring kan innhentes når dette anses nødvendig. Dette kan f.eks. være tilfelle ved sjeldne lidelser og ved kompliserte tilfeller. Diagnose skal alltid stilles av lege.

Sosialrapport eller trygderapport.

Slike rapporter kan være nødvendige for å belyse nødvendigheten av ekstrautgiftene, for eksempel til transport. Opplysningene bør være så detaljerte som mulig.

Uttalelse fra PPT, skole, barnehage eller andre (f. eks. annet helsepersonell mv.). Slike uttalelser kan være nyttige for å belyse årsakssammenheng og nødvendigheten ved ekstrautgiftene.

Dette var noen eksempler på tjenester og hva som kan kreves av dokumentasjon.

Ved søknader om en tjeneste, (ytelse, tiltak eller bistand) kan det derfor være greit å ha en mal:

Hvilket behov skal dekkes?

Hvilke(n) tjeneste vil jeg sjekke ut?

Tjeneste:

Formål: Hva oppnår jeg ved denne tjenesten.

Vilkår: Hva kreves for å få innvilget denne tjenesten.

Hva kreves av dokumentasjon?

Hvem skal dokumentere behovet ditt?

Pårørende	Ja ☐	Nei ☐
Fastlege	Ja ☐	Nei ☐
Arbeidsgiver	Ja ☐	Nei ☐
Tiltaksleverandør/-arrangør	Ja ☐	Nei ☐
Samarbeidspartnere innad i NAV	Ja ☐	Nei ☐
NAV Arbeidslivssenter	Ja ☐	Nei ☐
NAV Arbeidsrådgivning	Ja ☐	Nei ☐
NAV Hjelpemiddelsentral	Ja ☐	Nei ☐
Rådgivende overlege	Ja ☐	Nei ☐
Økonomisk rådgiver	Ja ☐	Nei ☐
Kommunal helse- og omsorgstjeneste	Ja ☐	Nei ☐
Skole/voksenopplæring/Oppfølgingstjenesten (OT)	Ja ☐	Nei ☐
Pedagogisk psykologisk tjeneste (PPT)	Ja ☐	Nei ☐
Spesialisthelsetjenesten ved blant annet Habiliteringstjenesten	Ja ☐	Nei ☐
Barne- og ungdomspsykiatri	Ja ☐	Nei ☐
Psykiatri	Ja ☐	Nei ☐
Tilretteleggingstjenesten ved høyskoler og universitet	Ja ☐	Nei ☐
Bedriftshelsetjenesten	Ja ☐	Nei ☐
Andre:	Ja ☐	Nei ☐

Individuell plan – din sjekkliste

Denne sjekklisten vil gi deg noen punkter for å vurdere om Individuell plan er et aktuelt virkemiddel.

Lovverk:

Forskrift om habilitering og rehabilitering, individuell plan og koordinator, § 16. Pasientens og brukerens rettigheter

Pasient og bruker med behov for langvarige og koordinerte helse- og omsorgstjenester, har rett til å få utarbeidet individuell plan, jf. pasient- og brukerrettighetsloven § 2-5. Vedkommende har rett til å delta i arbeidet med sin individuelle plan, og det skal legges til rette for dette, jf. pasient- og brukerrettighetsloven § 3-1. Pårørende skal trekkes inn i arbeidet i den utstrekning pasienten og brukeren og pårørende ønsker det.

Retten til individuell plan er uavhengig av alder, diagnose og funksjon. Langvarig betyr at behovet antas å strekke seg over en viss tid, men uten at det behøver å være varig.

«Koordinerte» tjenester betyr at behovet gjelder to eller flere helse- og omsorgstjenester. Tjenesteyteren som er oppnevnt som koordinator, skal til enhver tid ha hovedansvaret for oppfølgingen av tjenestemottakeren.

Dersom en pasient ikke har samtykkekompetanse, har nærmeste pårørende rett til å medvirke sammen med pasienten eller brukeren, jf. pasient- og brukerrettighetsloven § 3-1 tredje ledd.

Den individuelle planen gir ikke pasienten og brukeren større rett til helse- og omsorgstjenester enn det som følger av det øvrige regelverket.

Reglene i første ledd andre og tredje punktum og reglene i andre ledd gjelder tilsvarende ved oppnevning av koordinator.

Formål:

- sikre at pasient og bruker får et helhetlig, koordinert og individuelt tilpasset tjenestetilbud
- sikre pasient og brukers medvirkning og innflytelse
- styrke samhandlingen mellom tjenesteyter og pasient og bruker og eventuelt pårørende
- styrke samhandlingen mellom tjenesteyterne på tvers av fag, nivåer og sektorer

Er dette en aktuell tjeneste?

Hvilke helse- og omsorgstjenester er aktuelle i din/deres situasjon:

Beskriv:

Koordinator kommunen

"For pasienter og brukere med behov for langvarige og koordinerte tjenester etter helse- og omsorgstjenesteloven, skal kommunen tilby koordinator, jf. helse- omsorgstjenesteloven § 7-2. Dette gjelder uavhengig av om pasienten eller brukeren ønsker individuell plan.

Koordinator i forbindelse med individuell plan vil som hovedregel oppnevnes i kommunen. Det følger av kommunens ansvar for individuell plan ved behov for tjenester fra både kommunen og spesialisthelsetjenesten.

Det er kommunens koordinerende enhet som har det overordnede ansvaret for oppnevning, opplæring og veiledning av koordinator

Det er viktig at koordinator samarbeider godt med fastlegen som har det medisinskfaglige koordineringsansvaret for pasientene på sin liste.

Oppgaver:

- sikre informert samtykke fra pasient og bruker til oppstart av planprosess og informasjonsutveksling
- legge til rette for at pasient, bruker og eventuelt pårørende deltar i arbeidet
- avklare ansvar og forventninger
- sikre god informasjon og dialog med pasient og bruker, og eventuelt pårørende, gjennom hele prosessen
- sikre helhetlig kartlegging med utgangspunkt i pasient og brukers mål, ressurser og behov
- sikre god samhandling mellom aktørene i helsetjenesten, herunder med fastlegen som har det medisinskfaglige koordineringsansvaret, samt med relevante tjenesteytere i andre sektorer
- sikre samordning av tjenestetilbudet og god fremdrift i arbeidet med individuell plan
- sikre felles forståelse av målene i planprosessen
- initiere, innkalle og eventuelt lede møter knyttet til individuell plan og koordinering
- følge opp, evaluere og oppdatere plandokumentet
- følge opp og evaluere arbeidsprosessen

Hvilken erfaring har du med koordinator?

Hvilke krav vil du stille til en koordinator?

Koordinatorens oppgaver i spesialisthelsetjenesten

Eksempler på koordinators oppgaver i spesialisthelsetjenesten:

- følge opp pasienten og brukeren og sikre samordning av tilbudet under institusjonsoppholdet
- samhandle med kontaktleger om pasienter som har fått oppnevnt dette
- samhandle med tjenesteytere utenfor institusjonen
- melde om behov for individuell plan til koordinerende enhet i kommunen
- sikre fremdrift i arbeidet med individuell plan i samarbeid med koordinator i kommunen
- initiere samarbeidsmøter med kommunen eller andre som skal følge opp etter utskrivning

Ta kontakt med din kommune og diskuter behovet.

Dette taler for bruk av Individuell plan

Dette må jeg ha svar på når jeg kontakter kommunen:

Bruk av helsestasjon –din sjekkliste

Denne sjekklisten kan hjelpe deg å bedømme behov for å benytte deg/dere av helsestasjon og de tilbud som gis der. Helsestasjoner er inndelt etter alder 0-5, skolehelsetjenesten og helsestasjon for ungdom opp til 20 år.

Kommunen er forpliktet til å ha slike tilbud, jfr. Lov om helse- og omsorgstjenester i kommunen, §31 og 3-2:

§ 3-1. Kommunens overordnede ansvar for helse- og omsorgstjenester

Kommunen skal sørge for at personer som oppholder seg i kommunen, tilbys nødvendige helse- og omsorgstjenester.

§3-2. For å oppfylle ansvaret etter § 3-1 skal kommunen blant annet tilby følgende:

1. Helsefremmende og forebyggende tjenester, herunder:

- a. helsetjeneste i skoler og
- b. helsestasjonstjeneste

Hvor finner jeg dette tilbudet:

Gå inn på din kommunes nettside. Du finner det for eksempel under «Tjenester» eller «Våre tjenester» eller Helse og omsorg». Kommunene beskriver sine tjenester på ulike måter.

Her finner du også opplysninger om hva helsestasjonen kan hjelpe med, adresse, telefonnummer og åpningstider.

Helsestasjon for barn (0-5 år)

Helsestasjon er til barn 0-5 år og deres foreldre. Grunnbemanningen består av jordmor, helsesøster, lege og fysioterapeut. Helsestasjonen samarbeider også med kommunepsykologer, barnehageansatte, familieterapeuter, barnevern, koordinerende enhet og pedagogisk-psykologisk tjeneste (PPT) ved behov.

Helsestasjonen ser alle barn fra fødselen av, og følger med på barnets fysiske og psykososiale utvikling. Du kan be om tolk dersom du har behov for det

Tilbud

Det gis tilbud om støtte og veiledning i forbindelse med tema:

- Barnets motoriske og psykososiale utvikling
- Amming og morsmelk
- Vaksinasjon
- Ernæring

•Språkutvikling

•Tannhelse

•Foreldrerollen

•Samliv

•Samspill

•Vold, overgrep og omsorgssvikt

Er noen av disse temaene aktuelle?

Hva vil du legge vekt på når du informerer helsestasjonen om ditt barns diagnose/tilstand?

Skriv ned hva som kan være aktuelt å ta opp:

Rettigheter i barnehage og grunnskole – min sjekkliste

Barnehage: Forankret i barnehageloven (se www.lovdatab.no/lov om barnehager)

Formål og innhold:

Barnehagen skal møte barna med tillit og respekt, og anerkjenne barndommens egenverdi. Den skal bidra til trivsel og glede i lek og læring, og være et utfordrende og trygt sted for fellesskap og vennskap. Barnehagen skal fremme demokrati og likestilling og motarbeide alle former for diskriminering.

Barnehagen skal gi barn muligheter for lek, livsutfoldelse og meningsfylte opplevelser og aktiviteter.

Barnehagen skal ta hensyn til barnas alder, funksjonsnivå, kjønn, sosiale, etniske og kulturelle bakgrunn, herunder samiske barns språk og kultur.

Barnehagen skal formidle verdier og kultur, gi rom for barns egen kulturskaping og bidra til at alle barn får oppleve glede og mestring i et sosialt og kulturelt fellesskap.

Barnehagen skal støtte barns nysgjerrighet, kreativitet og vitebegjær og gi utfordringer med utgangspunkt i barnets interesser, kunnskaper og ferdigheter.

Gir barnehagen mitt barn nødvendig stimulans og oppfølging slik lovverket forutsetter?

Hva er bra? Hva kunne vært bedre?

Egne kommentarer:

Opptak:

Barnet har rett til plass i barnehage i den kommunen der det er bosatt.

§ 13. Prioritet ved opptak

Barn med nedsatt funksjonsevne har rett til prioritet ved opptak i barnehage. Det skal foretas en sakkyndig vurdering for å vurdere om barnet har nedsatt funksjonsevne.

Kommunen har ansvaret for at barn med rett til prioritet får plass i barnehage.

«Paragrafen er et uttrykk for at man ser på barnehagen som godt egnet til å inkludere barn med ulike typer av funksjonsnedsettelse.» (temahefte om barn med funksjonsnedsettelse i barnehage)

Er mitt barn inkludert i barnehagen på linje med andre?

Beskriv hvordan dette har skjedd:

Spesialpedagogisk hjelp:

§ 19 a. Rett til spesialpedagogisk hjelp

Barn under opplæringspliktig alder har rett til spesialpedagogisk hjelp dersom de har særlige behov for det. Dette gjelder uavhengig av om de går i barnehage.

Formålet med spesialpedagogisk hjelp er å gi barn tidlig hjelp og støtte i utvikling og læring av for eksempel språklige og sosiale ferdigheter.

Spesialpedagogisk hjelp kan gis til barnet individuelt eller i gruppe. Hjelpen skal omfatte tilbud om foreldrerådgivning.

Kommunen skal oppfylle retten til spesialpedagogisk hjelp for barn bosatt i kommunen.

Både barnehage og foreldre kan melde behov for spesialpedagogisk hjelp.

Foreldre skal undertegne før søknad om spesialpedagogisk hjelp sendes til PPT.

Tilbudet om spesialpedagogisk hjelp skal så langt som mulig utformes i samarbeid med barnet og barnets foreldre, og det skal legges stor vekt på deres syn. PPT har ansvar for å utarbeide en sakkyndig vurdering av enkeltbarns behov for spesialpedagogisk hjelp. Foreldrene har rett til å gjøre seg kjent med innholdet i den sakkyndige vurderingen og til å uttale seg før det fattes vedtak. Spesialpedagogisk hjelp forutsetter enkeltvedtak.

Kommunen har ansvar for å fatte enkeltvedtak om spesialpedagogisk hjelp.

§ 19 d. Sakkyndig vurdering

Før kommunen eller fylkeskommunen fattet vedtak om spesialpedagogisk hjelp, skal det foreligge en sakkyndig vurdering av om barnet har særlige behov for spesialpedagogisk hjelp.

I den sakkyndige vurderingen skal det utredes og tas standpunkt til blant annet:

- a) om det foreligger sen utvikling og lærevansker hos barnet**
- b) realistiske mål for barnets utvikling og læring**
- c) om barnets behov kan avhjelpes innenfor det ordinære barnehagetilbudet**
- d) hvilken type hjelp og organisering som vil bidra til barnets utvikling og læring**
- e) hvilket omfang av spesialpedagogisk hjelp som er nødvendig, og hvilken kompetanse de som gir hjelpen bør ha**

§ 19 e. Vedtak om spesialpedagogisk hjelp

Kommunen eller fylkeskommunen fatter vedtak om spesialpedagogisk hjelp. Dersom vedtaket avviker fra den sakkyndige vurderingen, skal dette begrunnes i vedtaket.

Vedtaket skal inneholde:

- a) hva hjelpen skal gå ut på**
- b) hvor lenge hjelpen skal vare**
- c) hvilket timeomfang hjelpen skal ha**
- d) hvordan hjelpen skal organiseres**
- e) hvilken kompetanse de som gir hjelpen skal ha**

f) tilbud om foreldrerådgivning

Har dette vært- eller er et aktuelt tema?

Ja ☐ I noen grad ☐ Nei ☐

Har prosessen rundt dette vært slik dere ønsket?

Ja ☐ I noen grad ☐ Nei ☐

Er deres vurdering som foreldre blitt tillagt vekt?

Ja ☐ I noen grad ☐ Nei ☐

Får barnet tilstrekkelig spesialpedagogisk hjelp
i tråd med vurdering og vedtak?

Ja ☐ I noen grad ☐ Nei ☐

Egne kommentarer:

§ 19 f. Rett til skyss for barn med rett til spesialpedagogisk hjelp

Dersom gratis skyss er nødvendig for at barnet skal kunne motta spesialpedagogisk hjelp, har barnet rett til slik skyss.

Barnet har rett til nødvendig reisefølge og tilsyn. Kommunen skal innlosjere barnet når daglig skyss ikke er forsvarlig.

Kommunen skal fatte vedtak om og oppfylle retten til skyss, nødvendig reisefølge, tilsyn og innlosjering.

Er dette en aktuell problemstilling?

Hvordan er det løst?

Mine tanker om denne informasjonen:

Grunnstønad –din sjekkliste

Grunnstønad er en ytelse fra Folketrygden. Grunnstønad omtales i Lov om Folketrygdloven, §6-3. Den som har nødvendige ekstrautgifter på grunn av varig sykdom, skade eller lyte, kan få grunnstønad. Med ekstrautgifter menes løpende utgifter som er påført medlemmet etter inntrådt sykdom eller skade, og som medlemmet ikke hadde tidligere.

Les Folketrygdloven §6-3, og noter spørsmål til NAV.

For at ekstrautgiftene skal bli godkjent må følgende vilkår være oppfylt:

- ekstrautgiftene i det enkelte tilfelle betraktes som nødvendige
- ekstrautgiftene skal være av en viss varighet (min. 2-3 år)
- det må være en årsakssammenheng mellom den lidelsen og de utgiftene som det kreves grunnstønad for.
- som hovedregel skal ekstrautgiftene dokumenteres ved kvitteringer for en periode på minimum tre måneder

Mener du at disse vilkårene er oppfylt for din/deres del?

Det må dokumenters at overnevnte vilkår er oppfylt. Dette gjøres ved

- legeerklæring (ved behov også spesialisterklæring)
- annet helsepersonell, habiliteringstjenesten
- sosialrapport/trygderapport
- rapport fra PPT, skole, barnehage, andre relevante instanser

Vilkårene vurderes av rådgivende lege.

Pass på at du leser rapportene før de sendes til NAV. Sjekk at rapportene er tydelige på å bekrefte at alle vilkår er oppfylt.

Dekningen av ekstrautgifter er begrenset til det som er beskrevet i Folketrygdloven, §6-3, a-g.

- a) drift av tekniske hjelpemidler, men ikke til behandlingshjelpemidler. Dette kan inkludere strømutfgifter til lading.
Spørsmål til NAV: Hva er tekniske hjelpemidler og hva er behandlingshjelpemidler?
- b) transport og drift av bil. Dette gjelder forskjellen på transportbehovet før og etter funksjonsnedsettelsen. Utgiftene til drift av bilen bare legges til grunn dersom bil faktisk er det billigste aktuelle transportalternativet.
Spørsmål til NAV: Når anses bil for å være det rimeligste transportalternativet?
- c) hold av førerhund (ved godkjennelse gis vanligvis sats 3)
- d) teksttelefon og i særlige tilfeller vanlig telefon. Dette vil blant annet gjelde for personer som er helt avhengige av telefon for å kunne kommunisere med omverdenen, og som i tillegg har dårlig økonomi. Dette er behovsprøvd.
Spørsmål til NAV: Hva betyr dårlig økonomi i denne sammenhengen?

- e) bruk av proteser, støttebandasje o.l. Det gis ikke grunnstønad til anskaffelse, men til ekstraavgifter som bruken medfører (f. eks. klesslitasje)

Spørsmål til NAV: Hva er tekniske hjelpemidler og hva er behandlingshjelpemidler og hvilke andre instanser kan dekke slike avgifter? Beskriv hjelpemiddel, årsak til bruk og nødvendighet.

- f) fordyret kosthold ved diett. Det må sannsynliggjøres at den omsøkte diett er alminnelig anerkjent i medisinsk praksis og at den faktisk avhjelper den aktuelle lidelse. I saker som gjelder matvareintoleranse/allergi er det et absolutt vilkår at diagnosen er fastsatt av spesialavdeling/poliklinikk eller av praktiserende spesialist med allergologisk kompetanse.

Les dette punktet i lovverket nøye og sjekk hva som evt. passer for deg. Ta det opp med fastlege.

- g) slitasje på klær og sengetøy. Det dreier seg om avgifter til ekstraordinær slitasje på klær eller sengetøy enten som følge av uvanlig ofte vasking eller at selve bruken medfører ekstra slitasje. Det kan foreligge grunnstønadsbetingende ekstraavgifter ved slitasje og ødeleggelse av klær, sko og sengetøy samt til drift av vaskemaskin og tørketrommel, i form av økte strømavgifter og avgifter til vaskemidler.

Før du søker om Grunnstønad: Er det skriftlig dokumentert at

- ekstraavgiftene er nødvendige	Ja ☐ Nei ☐
- at det er en klar årsakssammenheng mellom tilstanden og avgiftene som det kreves grunnstønad for	Ja ☐ Nei ☐
- ekstraavgiftene kommer til å vare i minst 2 år	Ja ☐ Nei ☐
- at avgiftene kan bekreftes ved kvitteringer	Ja ☐ Nei ☐

Mer informasjon på www.nav.no/grunnstønad

Folketrygdeloven, §6-3 rundskriv

Se også www.behandlingshjelpemidler.no

Egne kommentarer og spørsmål

Bruk ev eget ark

Hjelpestønad – din sjekkliste

Hvis du trenger langvarig, privat pleie og tilsyn på grunn av en sykdom, skade eller medfødt funksjonshemning, kan du ha rett til hjelpestønad. Et privat pleieforhold foreligger når noen - f.eks. foreldre, ektefelle, barn, naboer eller andre - utfører arbeidet med tilsynet/pleien. Denne sjekklisten er ment å være et hjelpemiddel for å vurdere hva som er nødvendig tilsyn og pleie, hva som blir gjort og om dette kvalifiserer til hjelpestønad. Bruk sjekklisten før du vurderer å søke.

Gjelder behovet for særskilt pleie og tilsyn barn ☐ ungdom ☐ voksen ☐

Beskriv:

For å ha rett til hjelpestønad må du ha et behov for tilsyn og pleie på grunn av din medisinske tilstand, det vil si at du trenger hjelp til personlige gjøremål som friske mennesker ikke trenger. Hjelpebehovet omfatter også stimulering, opplæring og trening.

Det gis ikke hjelpestønad til praktisk bistand som matlaging, rydding, vasking eller innkjøp

Hva slags behov er aktuelle?

Særlige pleiebehov: Beskriv (ved eks. bevegelse, inkontinens, spising, hygiene, av- og påklledning)

Særlige tilsynsbehov: Beskriv (ved eks. inne- eller uteaktiviteter, på dag- eller nattetid)

Særlig behov for stimulering/opplæring: Beskriv (ved eks. språk, trening- fysisk og sosialt, selvstendighet)

Særlig behov for medisinsk oppfølging: Beskriv (ved eks. bruk av medisiner, massasje, bandasjering, smertebehandling)

Særlige behov ved næringsinntak: Beskriv (ved eks. spesiell tilberedning, forholdsregler ved næringsinntak)

Særlig behov for kontakt med hjelpeapparat Beskriv:

Andre oppgaver: Økt renhold, vedlikehold av hjelpemidler,

Ved avgjørelsen av om det skal ytes forhøyet hjelpestønad, og i tilfelle hvilken sats stønaden skal ytes etter, legges det vekt på

- hvor mye personens fysiske og psykiske funksjonsevne er nedsatt,
- hvor omfattende pleieoppgaven og tilsynet er,
- hvor stort behov personen har for stimulering, opplæring og trening,
- hvor mye pleieoppgaven binder den som gjør arbeidet.

Hvor lenge kan du få hjelpestønad?

Det er i utgangspunktet ingen grense for hvor lenge du kan få hjelpestønad, men behovet for tilsyn og pleie kan endre seg. Hvis du har fått innvilget stønaden, kan du derfor få beskjed om at den vil bli revurdert på et senere tidspunkt. I så fall vil du få et brev der du blir bedt om å gi opplysninger om nåsituasjonen og dokumentasjon på at du fortsatt fyller vilkårene for stønaden.

Hvor mye tid pr. uke brukes på å dekke disse særlige behovene:

Mindre enn 2 ½ time ☐ 2 ½ - 7 timer ☐ 7- 15 timer ☐ Mer enn 15 timer ☐

Beskriv tidsforbruket nærmere:

Fører noe av hjelpen til tap av arbeidsinntekt?

Nei ☐ Ja, i perioder ☐ Ja, i betydelig grad ☐ Ja, har sluttet i arbeid ☐

Beskriv nærmere:

Lovverket (Folketrygdloven § 6-4, med rundskriv) legger vekt på at noe av dette arbeidet som utføres av familiemedlemmer bør være vederlagsfritt (det man med rimelighet kan forlange av ekstraarbeid). Derfor blir det også spurt om i hvilken grad ekstraarbeidet påvirker hjelperens arbeids- og livssituasjon.

Som familiemedlemmer etter folketrygdloven [§ 6-4](#) regnes:

- a. Ektefeller i forhold til hverandre, partnere og samboere.
- b. Foreldre i forhold til barn under 20 år.
- c. Barn under 20 år i forhold til foreldre.
- d. Søskene under 20 år i forhold til hverandre.

Som familiemedlem regnes bare den som bor i samme bolig som medlemmet (den hjelpetrengende) og i vesentlig grad har felles husholdning med ham.

Les på www.nav.no/hjelpestønad/regelverk

Dokumentasjon - eksempler

- Legeerklæring. Legeerklæringen bør også ta stilling til hva som er nødvendig tilsyn og pleie. Spesialisterklæring kan innhentes når dette anses nødvendig. Dette kan f.eks. være tilfelle ved sjeldne lidelser og ved kompliserte tilfeller. Diagnose skal alltid stilles av lege.
- Sosialrapport eller trygderapport. Slike rapporter kan benyttes for å belyse behovet for særskilt tilsyn og pleie, om det foreligger et privat pleieforhold og hjelpebehovets omfang. Opplysningene bør være så detaljerte som mulig.
- Uttalelse fra PPT, skole, barnehage eller andre (f. eks. annet helsepersonell m.v.). Slike uttalelser kan si noe om hjelpebehovets omfang. En døgnklokke kan f. eks. være et godt hjelpemiddel for å belyse hjelpebehovets omfang.

Dokumentasjonene må beskrive nødvendige behov, varighet og omfang.

Kan eller bør noen av disse behovene avhjelpes gjennom personlig assistent, støttekontakt, annen praktisk bistand?

Vurder hva som er mest hensiktsmessig

Kontakt NAV for veiledning

Spørsmål og refleksjoner. Dette må jeg ha svar på

Skriv ned spørsmål og tanker på eget ark.

Omsorgsstønad – din sjekkliste

Hvis du har særlig tyngende omsorgsarbeid og utfører oppgaver som ellers måtte vært utført av kommunen, kan du få omsorgsstønad. Omsorgsstønad skal gjøre det mulig for private omsorgspersoner å opprettholde omsorgsarbeidet for sine nærmeste. Det er kommunen som forvalter tjenesten.

Lov om kommunale helse- og omsorgstjenester, § 3-6. Kommunens ansvar overfor pårørende

Til personer med særlig tyngende omsorgsarbeid skal kommunen tilby nødvendig pårørendestøtte blant annet i form av:

1. opplæring og veiledning
2. avlastningstiltak
3. omsorgsstønad

Omsorgsstønad ble tidligere kalt omsorgslønn. Denne sjekklisten vil gi mulighet til å vurdere om Omsorgsstønad er et aktuelt tiltak.

Lov om kommunale helse- og omsorgstjenester, § 6-4 sjette ledd:

Dersom det kan være adgang til både hjelpestønad og kommunal *omsorgsstønad*, anvendes hjelpestønad først. Kommunen kan ta hensyn til hjelpestønaden ved tildeling og utmåling av *omsorgsstønaden*.

Hva er «særlig tyngende omsorgsarbeid»?

Kommunen må vurdere

- Omfanget (timer per måned) og den fysiske og psykiske belastningen av arbeidet.
- Om arbeidet skjer regelmessig eller periodevis.
- Varigheten av omsorgsarbeidet.
- Om søkeren har omsorgsplikt.
- Om søkeren har inntektstap.

Den delen av omsorgsarbeidet som er særlig tyngende vil i grove trekk tilsvare det kommunen måtte ha dekket med andre tjenester dersom arbeidet ikke utføres av omsorgsgiveren.

Når det gjelder den konkrete vurderingen, vil denne måtte omfatte de oppgaver som utføres, for eksempel praktiske husholdsoppgaver og personlig hjelp for å dekke grunnleggende behov, som mat, drikke og hygiene. Det er kommunens oppgave å foreta en beregning av omfanget, som i praksis må bygge på en oversikt over omfanget av de konkrete oppgavene som utføres.

Er dette en aktuell situasjon?

Beskriv hva slags omsorgsarbeid som utføres:

Kommunens plikt til oppfølging og veiledning

Kommunen har etter bestemmelsen plikt til å ha tilbud om veiledning og opplæring til pårørende med særlig tyngende omsorgsarbeid. Veiledningen og opplæringen vil være rettet mot utføringen av arbeidsoppgavene som følger av det særlig tyngende omsorgsarbeidet, og arbeidets innvirkning på den pårørendes egen helse- og livssituasjon. Et godt samspill mellom det offentlige og den pårørende vil ofte være en forutsetning for at den private omsorgen kan opprettholdes.

Dersom formålet med ny § 3-6 skal oppfylles, må det legges stor vekt på pårørendes uttalte ønsker og behov ved utforming av tjenestetilbud. Tjenestetilbudet skal så langt som mulig utformes i samarbeid med den pårørende. Den pårørende vil også måtte gis den informasjon som er nødvendig for å få innsikt i omsorgsarbeidet og innholdet i tjenesten, innenfor taushetspliktens rammer.

Beskriv hva slags oppfølging som er aktuell:

Kommunens plikt til å vurdere avlastningstiltak:

Kommunen skal kartlegge omsorgsyters behov for avlastning, og at omsorgsyters mening skal tillegges vekt når avlastningstiltak utformes. For å kunne oppnå dette vil kommunen være avhengig av at den pårørende gis mulighet til å medvirke. Departementet understreker at tilbudet skal være faglig forsvarlig, individuelt tilrettelagt og koordinert med andre hjelpetiltak. Videre vil departementet presisere at ingen har rett til en bestemt tjeneste, som for eksempel avlastningstiltak. Det er kommunen som avgjør hvilke tjenester som skal tilbys så fremt tjenestetilbudet dekker behovet for nødvendige og forsvarlige helse- og omsorgstjenester.

Hva slags avlastning vil i så fall være aktuell:

Hvor mye utbetales i omsorgsstønad?

Det er blitt fremsatt ønsker om større forutsigbarhet i rutinene for utbetaling. Inntil videre har kommunen rett til å utforme sine egne rutiner.

Kommunen kan legge en viss vekt på sin egen økonomi i vurderingen av:

- om du skal få omsorgsstønad
- hvor mange timer kommunen skal betale for
- hvilken timelønn du eventuelt skal få.

Hvis aktuelt, ta kontakt med din kommune for å få veiledning rundt gjeldende regler og praksis på ditt hjemsted.

Noter spørsmål du må diskutere med din kommune.

Omsorgspenger – din sjekkliste

Denne sjekklisten gir deg mulighet til å vurdere vilkår og regler knyttet til omsorgsdager og omsorgspenger. Du vil finne ut om du har krav på omsorgspenger, og for hvor mange dager pr. år.

Lovgrunnlag: Folketrygdloven, kap.9

Les også på www.nav.no og omsorgspenger

Spesielle bestemmelser i coronatider: [Ofte stilte spørsmål om bruk av omsorgsdager \(nav.no\)](https://www.nav.no/NAV/NAV-tilbud/NAV-tilbud-til-familier/NAV-tilbud-til-familier-til-NAV-tilbud-til-familier)

Ta kontakt med ditt NAV kontor for nærmere informasjon

Hvis du er i arbeid, har du normalt rett til å bruke omsorgsdager når du må være borte fra arbeidet når barnet ditt er sykt eller den som passer barnet er syk.

Du må som hovedregel ha vært i arbeid de siste 4 ukene og ha tapt arbeidsinntekt for å ha rett til å bruke omsorgsdager. Hvis du er arbeidstaker, er det arbeidsgiveren din som skal betale for de første 10 omsorgsdagene til og med det kalenderåret det yngste barnet i husstanden fyller 12 år.

Hvis du er selvstendig næringsdrivende eller frilanser, har du rett til omsorgspenger fra NAV fra den 11. fraværsdagen (10 dager må dekkes selv). Har du et funksjonshemmet barn over 12 år, vil du ha rett til omsorgspenger fra første dag. (§ 9, 9)

Fyller du vilkårene for å kunne bruke omsorgsdager Ja ☐ Nei ☐

Som forelder har du automatisk rett til

- 10 omsorgsdager per kalenderår, når du har ett eller to barn under 12 år
- 15 omsorgsdager per kalenderår, når du har mer enn to barn under 12 år

Dersom du er alene om omsorgen har du rett til

- 20 omsorgsdager per kalenderår, når du har ett eller to barn under 12 år
- 30 omsorgsdager per kalenderår, når du har mer enn to barn under 12 år

Hva vil det si å ha aleneomsorg? Les under omsorgspenger: Alene om omsorg

Hvis du har barn med en kronisk sykdom eller en funksjonshemming og dette fører til en markert høyere risiko for fravær fra arbeid, kan du søke om å få 10 ekstra omsorgsdager per kalenderår for det syke barnet. Da vil man vanligvis kunne motta omsorgspenger inntil barnet er 18 år.

Har du flere barn med kronisk sykdom eller funksjonshemming, har du rett til 10 dager for hvert barn. Du må søke for hvert av barna.

OBS! Vær oppmerksom på særskilte regler for koronatiden og etterpå

Kroniske sykdommer og funksjonshemminger

F25.03.1997 nr 263: Forskrift om hvilke sykdommer og funksjonshemminger som skal gi utvidet rett til omsorgspenger etter folketrygdloven § 9-6 andre ledd

Finn forskriften på www.lovdata.no + søkeord

Merk pkt. 27: Andre betydelige kroniske sykdommer og funksjonshemminger enn de som er nevnt ovenfor.

Her kan du beregne hvor mange omsorgsdager du har rett til:

Hvor mange barn under 12 år ____

Hvor mange barn over 12 år ____

Hvor mange barn har en kronisk sykdom eller en funksjonshemming ____

Har du aleneomsorg for barnet/barna Ja ☐ Nei ☐

Antall dager _____

Dokumentasjon:

Fra og med fjerde kalenderdag må barnets sykdom dokumenteres med en erklæring fra legen. Legen skal i slike tilfeller skrive en erklæring som bekrefter barnets sykdom. Legen bør ikke skrive ut sykmeldingsattest for foreldrene, i det dette kan medføre at antall fraværsdager medregnes i antall dager for foreldrenes egen sykdom. Når trygden yter omsorgspenger direkte til en arbeidstaker, selvstendig næringsdrivende eller frilanser etter § 9-9, (se avsnitt «hvis du er i arbeid»...), kreves det legeerklæring. Egenmelding aksepteres ikke.

Hva kvalifiserer til bruk av omsorgsdager:

- du må være borte fra arbeid fordi barnet er sykt
- den som har det daglige barnetilsynet er syk, for eksempel en forelder som ikke er yrkesaktiv, dagmamma eller lignende
- den som har det daglige barnetilsynet er forhindret fra å ha tilsyn med barnet fordi han eller hun følger et annet barn til utredning eller innleggelse i helseinstitusjon
- barnet trenger oppfølging i form av legebesøk eller lignende, selv om barnet ikke er sykt eller pleietrengende den aktuelle dagen

Hva kvalifiserer ikke til bruk av omsorgsdager

- ordinære møter med skolen, som foreldremøter eller tilretteleggingsmøter
- planlagt fravær, som skoleferier og planleggingsdager
- rutinekontroller på helsestasjonen
- normale tannlegebesøk og tannlegekontroller som ikke skyldes sykdom

NB! Arbeidsgiver kan godkjenne at arbeidstaker tar ut enkelttimer eller halve dager, som kan legges sammen til hele omsorgsdager.

Vær oppmerksom på forskjellen på omsorgspenger og pleiepenger.

Det er et vilkår for å få rett til pleiepenger etter § 9-10 at medlemmet har omsorgen for barnet og at vedkommende av hensyn til barnet må oppholde seg ved helseinstitusjon eller pleie barnet i hjemmet.

Noter egne spørsmål og ting du må ha svar på

Ved spørsmål kan du ringe NAV 55 55 33 33, tastevalg 3

Pleiepenger – din sjekkliste

Denne sjekklisten tar for seg nye regler og retningslinjer for pleiepenger. Den kan gi deg mulighet til å vurdere hvordan dette lovverket vil fungere for deg, og hvilke tiltak du må gjennomføre for å sikre nødvendig tilsyn der dette er nødvendig.

Pleiepenger omtales i Folketrygdloven, kap. 9 , §10 -16.
Lovverket inneholder endringer fra 1.1. 2019:

NAV skriver: «Stortinget har vedtatt at begrensningen på antall dager med pleiepenger skal opphøre fra 1. januar 2019. Det betyr at pleiepenger som innvilges etter 1. januar 2019 ikke lenger gis med tidsbegrensning. Dagkontoen på 1 300 dager og tidsbegrensningen på ti år oppheves.

Alle søknader om pleiepenger NAV mottar etter 1. januar 2019 vil derfor behandles uten hensyn til eventuelle tidligere dager med pleiepenger.

Visningen på Ditt NAV av antall dager du har brukt med pleiepenger blir fjernet, fordi dette ikke lenger har betydning. De øvrige vilkårene for rett til pleiepenger er ikke endret.

Det anbefales å kontakte NAV for nærmere veiledning- *se bakerst i sjekklisten.*

Hva gir rett til pleiepenger?

Det er et vilkår at barnet har sykdom, skade eller lyte. Skade betyr her ulike former for personskade. Et lyte er en medfødt tilstand. Sykdom omfatter både psykiske og fysiske sykdomstilstander. Kategoriene sykdom, skade og lyte er likestilte. En sykdomsdiagnose vil likevel ikke i seg selv gi rett til pleiepenger.

Det avgjørende vilkåret må være at barnet har behov for kontinuerlig tilsyn og pleie.

Det må foreligge en årsakssammenheng mellom barnets sykdom og barnets behov for kontinuerlig tilsyn og pleie. Pleiepenger skal kun ytes der sykdom er årsak til pleiebehovet. Det vil si at det stilles krav om et pleiebehov utover det friske barn har.

Hva menes med tilsyn?

Det må foreligge et kontinuerlig behov i den perioden det ytes pleiepenger. Det innebærer at barnet i utgangspunktet ikke kan overlates til seg selv. Behovet for tilsyn og pleie kan heller ikke være periodevis og sporadisk i pleiepengeperioden. Det stilles likevel ikke krav til døgntkontinuerlig tilsyn. For eksempel vil vilkåret kunne være oppfylt selv om pleiebehovet bare er på dagtid og barnet og foreldrene sover om natten.

Bedømmelse av sykdom – hva er nytt?

«Etter departementets syn vil det være en betydelig forenkling om det er tilstrekkelig at barnet er sykt og ikke har en kvalifisert sykdom som forutsetter en skjønnsmessig konkret vurdering. En lemping av sykdomskravet vil også innebære en utvidelse av gruppen syke barn hvor foreldre kan få rett til pleiepenger.» (Proposisjon 48 L 2016-17)

Hvem kan få pleiepenger?

Et vilkår for å få rett til pleiepenger er at den som søker pleiepenger har omsorgen for barnet (opp til 18 år), og av hensyn til barnet må oppholde seg ved helseinstitusjon eller pleie barnet i hjemmet.

Etter fast praksis i Arbeids- og velferdsetaten betyr det foreldre og fosterforeldre, men kan også inkludere steforeldre dersom disse har omsorgen for barnet sammen med forelderen. Dette gjelder også ved delt omsorg. Besteforeldre eller andre familiemedlemmer vil kunne få rett til pleiepenger dersom de har omsorgen for barnet.

Det vil imidlertid ikke være tilstrekkelig at man deler samme bolig, for eksempel generasjonsbolig. Det avgjørende er at man har, eventuelt deler, den daglige omsorgen for barnet.

Når foreldrene ikke bor sammen, kan begge likevel ha rett til pleiepenger dersom begge har omsorg for barnet. Foreldrene har likevel bare rett til pleiepenger for tilsyn med barnet de dagene barnet faktisk bor hos han/henne og ikke for de dagene barnet bor hos den andre forelderen.

Regjeringens nettside: *«Frem til nå har det blitt stilt krav om at den som skulle få pleiepenger måtte ha omsorg for barnet før det særlige behovet for tilsyn og pleie oppsto. Dette kan gi uheldige og urimelige utslag i enkeltsaker, særlig for personer som er eller blir alene om omsorgen for barn. Regjeringen foreslår derfor at praksis skal endres fra 1. januar 2019 slik at flere, for eksempel andre familiemedlemmer, kan tre inn i en omsorgssituasjon i særlige saker. En praksisendring som innebærer at NAV legger vekt på omsorgssituasjonen slik den er på søknadstidspunktet, vil gi familiene større valgfrihet og fleksibilitet.»*

Etter hovedregelen i § 9-10 første ledd kan pleiepenger bare gis fram til barnet fyller 18 år. § 9-10 tredje ledd åpner for at det likevel kan gis pleiepenger ved pleie av utviklingshemmede over 18 år som er livstruende eller svært alvorlig syk.

Begrepet «utviklingshemmede» i lovteksten er synonymt med begrepet «psykisk utviklingshemmede», og har i stor grad erstattet dette som riktig medisinsk terminologi. I det medisinske kodeverket ICD-10 anvendes fortsatt uttrykket «psykisk utviklingshemming».

Retten til pleiepenger for pleie av utviklingshemmede over 18 år gjelder kun ved en livstruende eller svært alvorlig sykdom. Vilkåret er en videreføring fra tidligere lovs § 9-11. Tidligere forvaltnings- og trygderettspraksis knyttet til forståelsen av begrepene livstruende eller svært alvorlig sykdom eller skade er derfor relevant. Vilkåret innebærer at det bare er de mest alvorlige sykdomstilfellene som kan gi rett til pleiepenger etter § 9-10 tredje ledd.

Krav til dokumentasjon

Ved første gangs innvilgelse av pleiepenger er det et vilkår at barnet har blitt behandlet på sykehus, se § 9-16 og rundskriv til bestemmelsen. Da må legeerklæringen skrives av en lege fra en helseinstitusjon i spesialisthelsetjenesten.

Alle krav om pleiepenger ved pleie av syke barn må dokumenteres med legeerklæring. Videre er det både etter § 9-16 første og tredje ledd krav om at legen må være tilknyttet spesialisthelsetjenesten. Hva som er spesialisthelsetjeneste er regulert i Lov om

spesialisthelsetjenesten, og omfatter både statlige og private virksomheter. bl. a. somatiske og psykiatriske sykehus, poliklinikker og behandlingssentre, opptrenings- og rehabiliteringsinstitusjoner. Det betyr at legeerklæringen ikke kan komme fra leger tilknyttet primærhelsetjenesten som fastleger eller leger ved kommunal legevakt.

Kravene til hva en legeerklæring må inneholde samsvarer med de grunnleggende vilkårene for rett til pleiepenger som er gitt i § 9-10. Legen må dokumentere at barnet har en sykdom, skade eller lyte. Videre må legen dokumentere at barnet har behov for kontinuerlig tilsyn og pleie, og at dette behovet er oppstått på grunn av at barnet har en sykdom, skade eller lyte. I tillegg må legen gi en medisinsk vurdering av om barnet helt eller delvis kan gå i barnehage, på skole eller annen tilsynsordning.

Ved behov utover 8 uker

Det fremgår av bestemmelsen at når det har vært gitt pleiepenger i åtte uker, må det søkes på nytt om pleiepenger. Det må da legges fram en utvidet legeerklæring. Samtidig er det tilstrekkelig at denne legeerklæringen kommer fra en lege i spesialisthelsetjenesten, det er ikke lenger krav om at legen må være tilknyttet en helseinstitusjon.

Legeerklæringen må fylle dokumentasjonskravet i § 9-16 annet ledd, men være tilstrekkelig utfyllende til at NAV kan vurdere om vilkårene for rett til pleiepenger over en lengre periode er oppfylt. Behovet for utfyllende dokumentasjon vil variere. Der vilkårene for pleiepenger åpenbart er oppfylt, f.eks. i tilfeller med alvorlige og langvarige tilstander, skal det mindre til for å oppfylle kravet. Det er bare kravet til medisinsk dokumentasjon som er utvidet etter åtte uker, øvrige krav til dokumentasjon er de samme.

Bakgrunnen for at legeerklæring etter åtte uker kan komme fra en spesialist utenfor helseinstitusjon er at det ved lengre tids sykdom vil være en del barn som behandles og følges opp av en spesialist utenfor helseinstitusjon. Det vil da være den legen som faktisk behandler barnet som kan utarbeide legeerklæring i saken. Dette vil også forenkle søknadsprosessen for foreldre til slike barn.

Inntekt

I tillegg trenger NAV dokumentasjon om inntekten til alle som søker om pleiepenger og opplæringspenger. Du må ha

- jobbet i minst 4 uker umiddelbart før du var borte fra arbeidet, eller du må ha mottatt dagpenger, sykepenger, foreldrepenger, pleiepenger eller opplæringspenger fra NAV, og
- hatt inntekt som tilsvarer minst halvparten av 1 G (folketrygdens grunnbeløp), og
- tapt arbeidsinntekt fordi du passer barnet når det er sykt

Inntekt opptil 6 ganger grunnbeløpet i folketrygden tas med i beregningsgrunnlaget. Du får pleiepenger for 5 dager i uken, men ikke for lørdag og søndag.

Pleiepengene beregnes på samme måte som sykepenger. Du får pleiepenger fra første dag.

Hvor lenge kan du motta pleiepenger?

Reglene for maks antall timer og inntil 10 år er fjernet. Alle søknader om pleiepenger NAV mottar etter 1. januar 2019 vil derfor behandles uten hensyn til eventuelle tidligere dager med pleiepenger.

Hva kan du få?

Pleiepengene beregnes på samme måte som sykepenger. Du får pleiepenger fra første dag. Beregningsgrunnlaget fastsettes ut fra den inntekten som kan dokumenteres på det tidspunktet du søker pleiepenger fra.inntekt opptil 6 ganger grunnbeløpet i folketrygden tas med i beregningsgrunnlaget. Du får pleiepenger for 5 dager i uken, men ikke for lørdag og søndag.

Ved livets slutt

Pleiepenger etter § 9-13 gis til medlem som i hjemmet pleier en nærstående i livets slutfase.

«Når det gjelder hvem som skal anses som «nærstående» mener departementet at dette fortsatt i all hovedsak vil være personer med nære familierelasjoner til den syke, men at det også vil kunne være personer som den syke har knyttet et nært personlig forhold til uten å være i slekt med. Typisk vil det kunne være venner, naboer eller andre personer i nærmiljøet. Det avgjørende er at den syke har en så nær relasjon til pleieyter at den syke er komfortabel/bekvem med pleien. Den sykes eget ønske om hvem som skal yte pleie vil være viktig moment i vurderingen av om vedkommende skal anses som «nærstående»".

NB!

Har du tilgang på legeerklæringen før du søker?

Finnes det andre stønader som kan avhjelpe behovet for tilsyn dersom søknad om pleiepenger avslås eller ikke er tilstrekkelig?

Omsorgsstønad ☐ Utvidede omsorgspenger ☐ Hjelpestønad ☐ Personlig assistent ☐
Annet ☐

Noter dine spørsmål, bruk ev eget ark. Dette må jeg ha klarhet i

For ytterligere informasjon: kontakt NAV, telefon 55 55 33 33, tastevalg 3 og deretter 1. Da får du hjelp av veiledere med spesialkompetanse på pleiepenger. Etter Forvaltningsloven, § 11 har NAV plikt til å gi deg all nødvendig informasjon om saken det gjelder.

Hjelpemidler – din sjekkliste

Ulike hjelpemidler kan være nyttig og nødvendig for å gjøre dagen lettere. Det er NAV og kommunen som behandler søknader om hjelpemidler og avgjør hva som er best egnet til å dekke behovet du beskriver. Denne sjekklisten kan gi noen holdepunkter i vurdering av hjelpemidler.

Vurder ditt eget behov:

Noen har funksjonsnedsettelse som har gjort hjelpemidler nødvendig hele- eller store deler av livet. For andre har endringer i helsetilstand og funksjonsnivå gjort behovet for hjelp tydeligere etter hvert. For noen er tanken på å måtte bruke et hjelpemiddel for å kunne gjøre det samme som før vanskelig å akseptere. På den annen side har kanskje økte smerter, belastninger eller andre utfordringer gjort at ett eller flere hjelpemidler gjør hverdagen lettere og mindre risikofyllt.

Hvis du er usikker på hva du trenger, er det best å søke råd hos noen som kan hjelpe deg. Det kan være lurt å ta kontakt med helsetjenesten i kommunen du bor. De har god erfaring med å utrede behov og å søke, og vil også kunne følge deg opp hvis du ønsker det.

Har du et kortvarig (under to år) og midlertidig behov for hjelpemidler, er det kommunen som har det videre ansvaret. Behov som antas å strekke seg over to år, kalles langvarig, og da er det NAV som har ansvaret.

Kommunens ansvar for nødvendige hjelpemidler og ergonomiske tiltak

Kommunens plikt følger av [forskrift om habilitering og rehabilitering, individuell plan og koordinator § 9](#)

«Kommunen skal sørge for formidling av nødvendige hjelpemidler og for å tilrettelegge miljøet rundt den enkelte. Kommunen skal vurdere hjelpemidler som ett av flere alternative tiltak på grunnlag av pasientens og brukerens samlede behov. Om nødvendig skal kommunen be om bistand fra Arbeids- og velferdsetaten eller fra andre relevante instanser.»

Kommunens sørge-for-ansvar gjelder uavhengig av varigheten av behovet. Det omfatter alle ledd i formidlingsprosessen herunder

- å avdekke og utrede behovet for alle typer hjelpemidler
- utprøving av hjelpemidler
- bistand i søknadsprosess
- tilpasning og enklere montering
- opplæring i bruken av hjelpemiddelet
- service og reparasjon

Kommunen har også et ansvar for å evaluere og følge opp behov for endringer. Kommunens ansvar for formidling av hjelpemidler og tilrettelegging gjelder uavhengig av livsarena. Det vil si om hjelpemiddelbehovet er i hjem, nærmiljø, skole eller fritid. Formidling av hjelpemidler for å legge arbeidsplassen til rette, er arbeidsgivers ansvar i følge [arbeidsmiljøloven § 4-4](#).

For enklere hjelpemidler ved kortvarige behov inntil to år har også kommunen finansierings- og anskaffelsesansvaret.

Les på din kommunes nettside. Her finner du hvem som har ansvar for hjelpemidler i din kommune.

Beskriv arbeidsoppgaver som er blitt mer krevende og slitsomme. Få noen i kommunens til å vurdere løsninger sammen med deg, ev. ved et hjemmebesøk.

NAV arbeids- og velferdsetaten sitt ansvar

NAV ved hjelpemiddelsentralene har ansvar for hjelpemidler finansiert over folketrygden. Dette gjelder hjelpemidler ved funksjonsnedsettelse med mer enn 2 års varighet. I tillegg er NAV Hjelpemiddelsentraler ressurs- og kompetansesentre på hjelpemiddelområdet og har en sentral rolle i å bistå brukere, kommuner og arbeidsplasser. Dette inkluderer også tolketjeneste for døve og døvblinde.

NAV har hjelpemiddelsentral i hvert fylke. NAV Hjelpemiddelsentralen har ansvar for anskaffelse, formidling, service og reparasjoner for hjelpemidler som eies og finansieres av folketrygden ut over enklere tiltak som kan ivaretas av kommunene.

De fleste kommuner har inngått samarbeidsavtale med NAV om formidling av hjelpemidler. Selv om kommunene ikke er forpliktet til å inngå slike samarbeidsavtaler, anbefaler Arbeids- og sosialdepartementet denne type avtaler for å unngå uklare ansvarsforhold. NAV Hjelpemiddelsentral har en sentral rolle i å bistå i saker som krever spesialisert kompetanse og i tillegg bidra til å heve kompetansen i kommunen gjennom målrettet opplæring og samarbeid i enkeltsaker.

For personer som trenger hjelpemidler, tilrettelegging eller tolketjeneste på grunn av varig nedsatt hørsel og syn, vil dette dekkes av folketrygdlovens bestemmelser på samme måte som for øvrige hjelpemidler.

NAV har egne søknadsskjemaer for ulike hjelpemidler. Se www.nav.hjelpemidler og [hvordan søke hjelpemidler](#)

Når du vet hvilket produkt eller hvilken tjeneste du skal søke om, finner du skjema du trenger her:

- [Hjelpemidler](#) (herunder småhjelpemidler)
- [Tolk](#)
- [Arbeids- og utdanningsreiser](#)
- [Bil og spesialutstyr til bil](#)
- [Briller og kontaktlinser til barn og unge under 18 år](#)
- [Førerhund](#)
- [Grunnmønster og søm etter grunnmønster](#)
- [Høreapparat og tinnitusmasker](#)
- [Lese- og sekretærhjelp](#)
- [Ortopediske hjelpemidler \(proteser, parykker m.m.\)](#)

- [Refusjon av reiseutgifter](#)
- [Seksualteknisk hjelpemiddel](#)
- [Tilpasningskurs og opphold på folkehøgskole](#)
- [Tilskudd til PC](#)

I de fleste tilfeller får du svar på søknaden innen en måned. Maksimal behandlingstid er fire måneder. Søknad om bil tar lengre tid å behandle enn andre hjelpemidler.

www.nav.no/hjelpemiddelsentral gir oversikt over hjelpemiddelsentralene i hvert fylke med kontaktinformasjon.

Mine tanker og spørsmål om hjelpemidler:

Aktuelle nettidder:

www.nav.no

Din kommunes nettside